

O Crnom vrhu na zapadnom Papuku

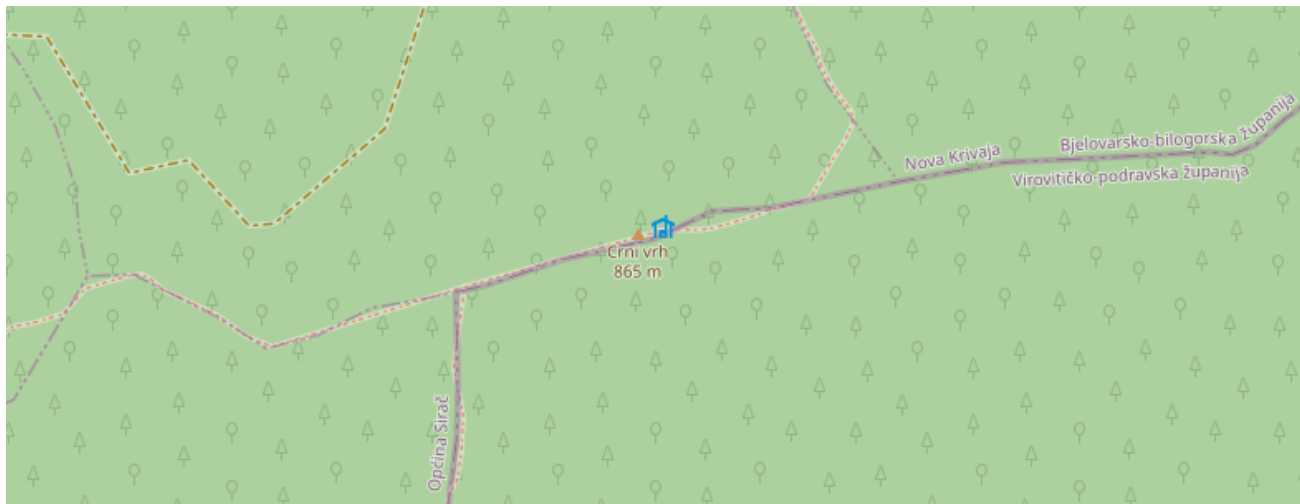
Drago Špoljarić, Daniel Križanec

Jedan od tri *Crna vrha* koji su kontrolne točke Hrvatske planinarske obilaznice je i *Crni vrh* na zapadnom Papuku (KT HPO 1.9., URL 1). No, je li ta kontrolna točka na *Crnom vrhu*, na maloj stjenovitoj vršnoj zaravni na kojoj je planinarsko sklonište a 20-ak metara istočnije žig KT (slika 1 gore) ili je *Crni vrh* neki drugi vrh? Izbor položaja KT HPO-a je svrsishodan i razumljiv jer je otuda bar djelomice (prema sjeveru) otvoreni vidik (slika 1 dolje).

Slika 1. Pl. sklonište Crni vrh i žig KT HPO učvršćen za stijenu (foto: kolovoz 2022.).

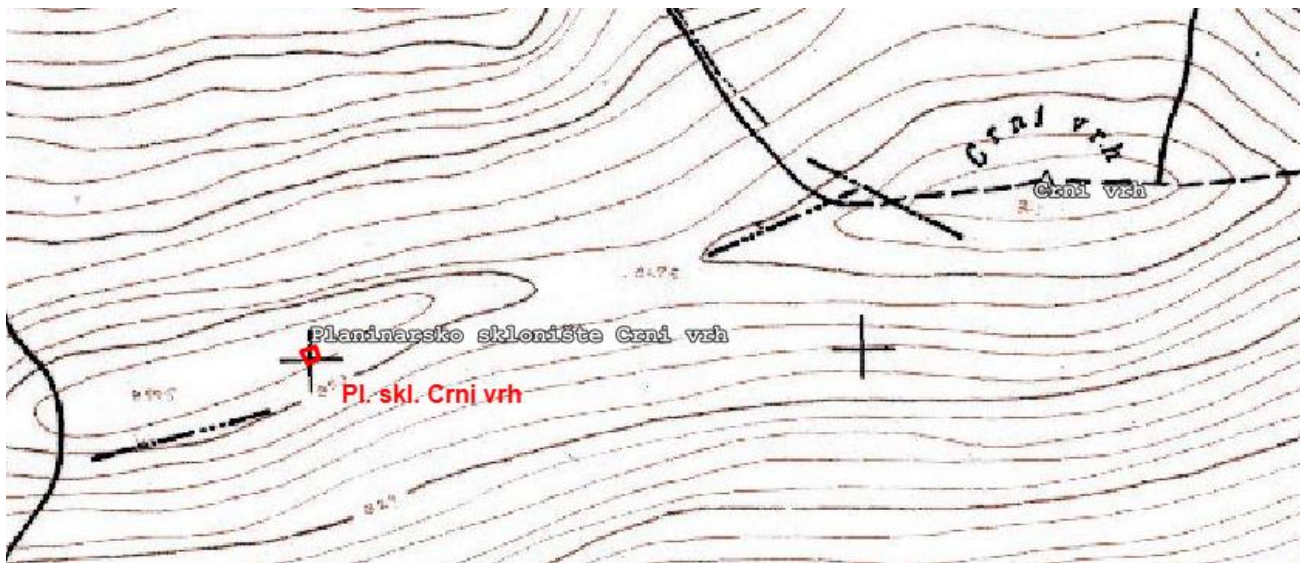
Na pojedinim digitalnim kartama otvorenih podataka (Open Source Map, OSM), npr. na OpenStreetMap (OSM) ili OpenTopoMap (OTM), nalazimo uz stilizirani znak za pl. objekt toponim Crni vrh i kotu 865 slika (slika 2). To znači da je pl. skl. Crni vrh na istoimenom vrhu, što nije točno. Zašto je tako?

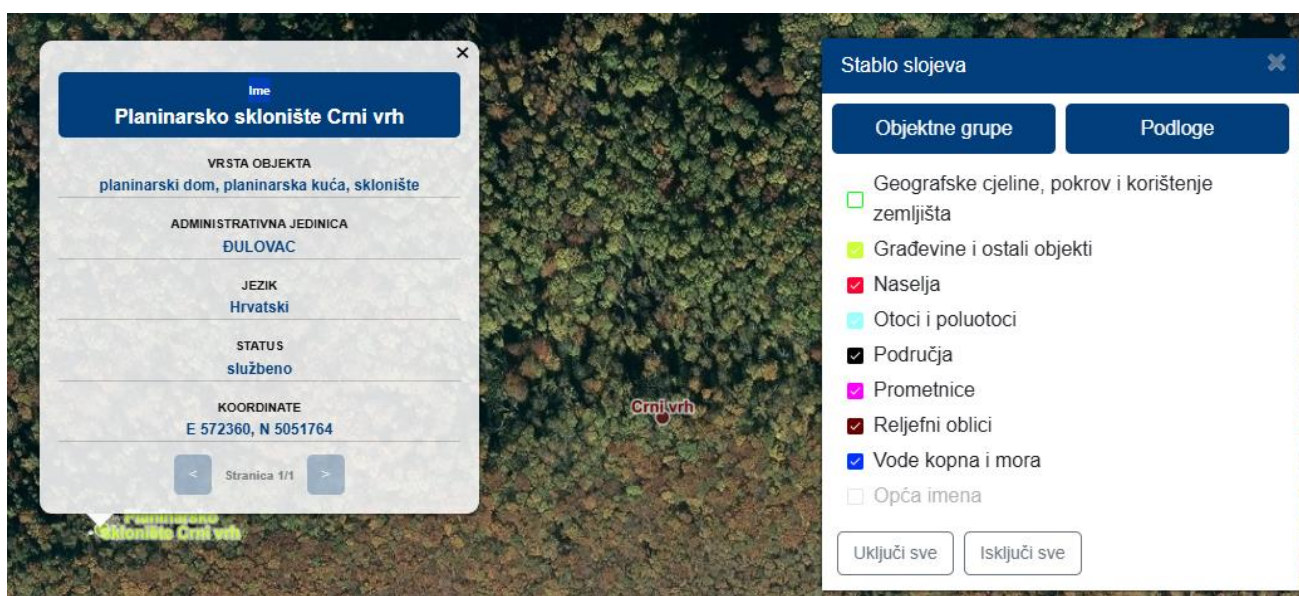

Slika 2. Isječak digitalne karte *OpenStreetMap* (URL 2).

Dio odgovora možemo pronaći u opisu projekta OSM, gdje između ostaloga piše „... *OpenStreetMap* je izgradila zajednica kartografa koji donose i održavaju podatke o cestama, stazama, kafićima, željezničkim postajama i još mnogo čemu drugome diljem cijelog svijeta.“ (URL 2). Množinsko prikupljanje podataka (eng. crowdsourcing) predstavlja suvremenu paradigmu prikupljanja podataka, poželjan je i vrijedan način prikupljanja podataka. Međutim, ti su podaci često nestručno i nesistematično prikupljeni odnosno neprovjereni i uspoređeni s istima u drugim izvorima (npr. službenim kartama, atlasima, leksikonima, rječnicima, monografijama, putopisima i sl.). I u konačnici, te karte kao kartografsku podlogu (izvor) koriste, između ostalih, i brojni planinari.

Na službenim državnim kartama (HOK5, TK25) pl. sklonište Crni vrh nije kartirano, ono je vizualizirano na Geoportalu i Registru geografskih imena (RGI) u sloju objektne grupe (građevine i ostali objekti) (slika 3, URL 3, URL 4). *Crni vrh* je kartiran oko 350 m istočnije od istoimenoga planinarskog skloništa.

Slika 3. Položaji pl. skl. Crni vrh i istoimenoga vrha na HOK5, TK25 i DOF (URL 4, URL 5).

Prema tomu, mala stjenovita vršna zaravan (prosječne visine oko 860 m) na središnjem hrptu zapadnog Papuka na kojem je sklonište i žig KT nije *Crni vrh*. *Crni vrh* se nalazi oko 350 m istočnije na travnato-kamenitom hrptu, djelomice obraslom visokom šumom (slika 4). Vršna točka označena je razizemnim geodetskim stupićem nadmorske visine: $H =$ između 860 i 865 m (prema slojnicama na HOK5), $H = 863,5$ m (na TK25) i $H = 863$ m (na TK100).

Slika 4. Crni vrh i vršna točka obilježena geodetskim razizemnim stupićem i GNSS izmjera priručnim Garminovim uređajima (foto: kolovoz 2022.).

Pojavljuje li se toponim *Crni vrh* i na starim kartama? Prve točnije topografske karte hrvatskih zemalja izrađene su na temelju vojnih topografskih i triangulacijskih izmjera Habsburškog carstva odnosno A-U Monarhije. Na tim je kartama povećana pouzdanost položaja i visina vrhova, općenito toponima pa potražimo na njima spomenuti toponim.

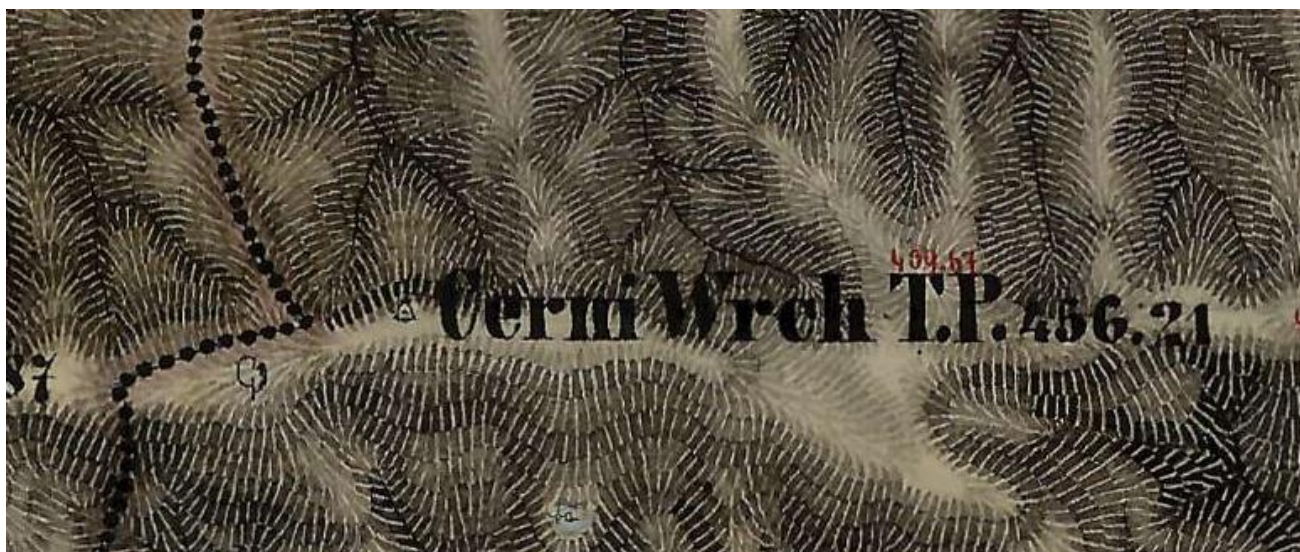
Crni vrh na topografskim kartama i katastarskom planu iz A-U izmjera

Na karti iz I. vojne izmjere *Provinz Slavonien (1781–1783) - First Military Survey* Crni vrh je označen samo oronimom *Czerni Verh* (slika 5).

Slika 5. Isječak karte *Provinz Slavonien (1781–1783) - First Military Survey* (URL 5).

A na karti iz II. vojne izmjere *Croatia (1865–1869) - Second military survey of the Habsburg Empire* uz kartografski znak za trigonometrijsku točku je toponim Cerni Wrch T.P. 456.21 (456,21 beč. hvati x 1,8965 m = 865,2 m) (slika 6).

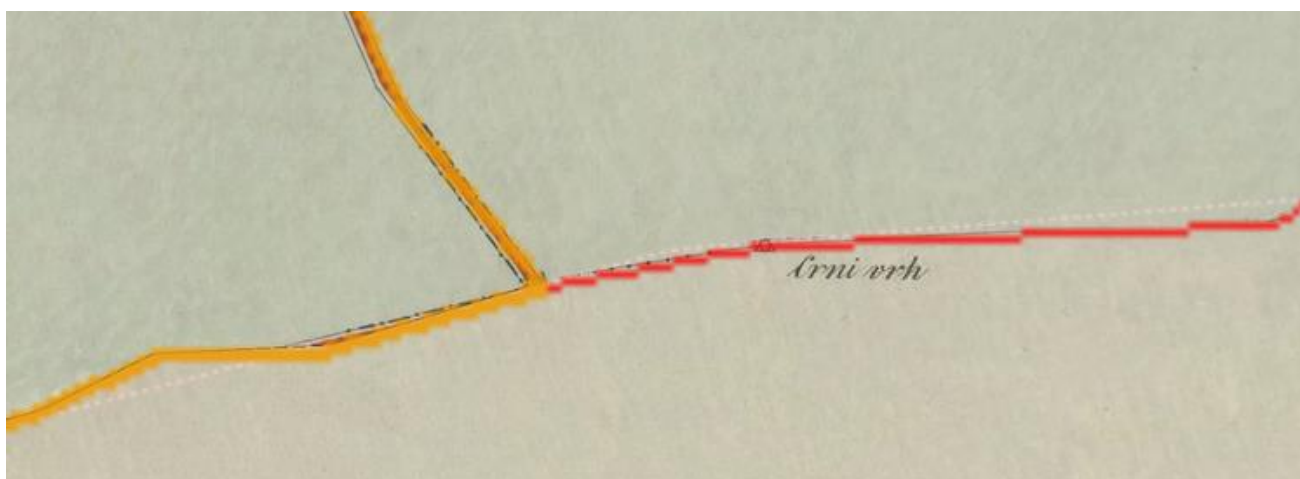
Slika 6. Isječak karte *Croatia (1865–1869) - Second military survey of the Habsburg Empire* (URL 6).

Na karti iz III. vojne izmjere *Habsburg Empire (1869-1887) - Third Military Survey (1:25000, 1:75000)* uz znak za trigonometrijsku točku i kotu 865 je toponim Cerni vrh (slika 7).

Slika 7. Isječak karte *Habsburg Empire* (1869-1887) - *Third Military Survey* (1:25000, 1:75000) (URL 7).

Na katastarskom planu *Habsburg Empire* - *Cadastral maps* (XIX. century) vrh je označen znakom za trigonometrijsku točku i oronomom *Crni vrh* (slika 8).

Slika 8. Isječak plana *Habsburg Empire* - *Cadastral maps* (XIX. century) (URL 8).

Umjesto zaključka

Crni vrh je najviši vrh na dijelu glavnog hrpta zapadnog Papuka koji se proteže gotovo pravocrtno istok-zapad od neimenovanog vrha (na HOK5 nazvanog *Bilo*) (823,8 m) preko *Vranog kamena* (832,7 m) na kojem je slikovita kamena geodetska piramida, neimenovanoga vrha (na HOK5 nazvanog *Dujanova kosa*) (829,9 m), *Crnog vrha* (863,5 m) do *Krivajskog kamena* (814 m) (slika 9).

Slika 9. Profil dijela hrpta zapadnog Papuka od Vranog do Krivajskog kamena (URL 3).

Zbog prostorne važnosti (položajno i visinski) *Crni vrh* je označavan na svim kartama nastalim nakon A-U topografskih i trigonometrijskih izmjera kao i na svim kartama nastalim iz izmjera tijekom XX. st. kao i na hrvatskim službenim kartama čije su digitalne verzije putem mreže svima dostupne.

„Problem“ nastaje kada se brojne korisnike pojedinih digitalnih karata npr. OSM koja „... snabdijeva zemljopisnim podacima tisuće internetskih stranica, mobilnih aplikacija i uređaja ...“ (URL 2) pogrešno informira. Toponim *Crni vrh* uz kotu 865 i stilizirani znak za pl. objekt na OSM nije *Crni vrh* niti mu je to visina. O istom su netočno informirani i obilaznici HPO-a u opisu *KT HPO Papuk – Crni vrh* (URL 1) u kojem se pogrešno navodi ime i visina vrha na kojem je sklonište i žig kontrolne točke.

Mrežne adrese

URL 1: HPS, KT HPO 1.9. Papul - Crni vrh, <https://www.hps.hr/info/hrvatski-vrhovi/papuk-crni-vrh/> (5. 3. 2026.)

URL 2: OpenStreetMap, <https://www.openstreetmap.org/about> (5. 3. 2026.)

URL 3: DGU, Geoportal, <https://geoportal.dgu.hr/> (5. 3. 2026.)

URL 4: DGU, Registar geografskih imena <https://rgi.dgu.hr/rgigis/> (5. 3. 2026.)

URL 5: Provinz Slavonien (1781–1783) - First Military Survey, <https://maps.arcanum.com/en/map/firstsurvey-slavonia/?layers=here-aerial%2C155&bbox=1935827.4371128448%2C5715049.917545238%2C1945597.0447905438%2C5719516.706385653> (11. 3. 2026.)

URL 6: Croatia (1865–1869) - Second military survey of the Habsburg Empire, <https://maps.arcanum.com/en/map/secondsurvey-croatia/?layers=osm%2C9&bbox=1937092.574853106%2C5714793.556019289%2C1946862.182530805%2C5719260.344859704> (11. 3. 2026.)

URL 7: Habsburg Empire (1869-1887) - Third Military Survey (1:25000), <https://maps.arcanum.com/en/map/thirdsurvey25000/?layers=osm%2C129&bbox=1934448.3960773693%2C5714574.92316763%2C1943902.7010133923%2C5719041.712008045> (11. 3. 2026.)

URL 8: Habsburg Empire - Cadastral maps (XIX. century), <https://maps.arcanum.com/en/map/cadastral/?layers=here-aerial%2C3%2C4&bbox=1939199.4694310955%2C5716362.4930366995%2C1941641.8713505205%2C5717479.190246803> (11. 3. 2026.)